

PROBLEMS OF USING CERTAIN PROVISIONS OF THE TRIPS AGREEMENT ON PHARMACEUTICAL MARKET

Pashkov V. M.

The issues have been studied here about the implementation of the Agreement provisions of trade-related aspects of intellectual property rights in the part of the compulsory licensing production of drugs system implementation as a way of the public interests supporting on the pharmaceutical market.

Key words: TRIPS agreement, intellectual property protection, public and private interests, compulsory licensing of pharmaceutical products, parallel imports on the pharmaceutical market, «perpetual patent».

УДК 346.7

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА

О. В. Буткевич, кандидат юридичних наук, доцент
Кримський юридичний інститут
Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Проаналізовано чинне законодавство щодо питання необхідності підтримки розвитку рибної галузі. Констатовано, що законодавчо закріплена державна підтримка є вибірковою, оскільки запроваджується для окремих видів суб'єктів рибного господарства та не враховує специфічних особливостей рибної галузі. Обґрунтовано необхідність запровадження спеціального режиму господарювання для суб'єктів рибного господарства.

Ключові слова: рибне господарство, суб'єкти рибного господарства, державна підтримка, спеціальний режим господарювання.

Постановка проблеми. Рибна галузь України відіграє значну роль для розвитку продовольчого комплексу країни, а тому потребує створення сприятливих умов для стабілізації та нарощування виробництва конкурентоспроможної рибної продукції з метою гарантування продовольчої безпеки країни та задоволення потреб населення в рибній продукції.

На сучасному етапі рибне господарство України перебуває в незадовільному (кризовому) стані, який викликаний низкою факторів різного характеру: економічних, пов'язаних з незадовільним фінансовим станом як рибогосподарських підприємств, так і технологічно пов'язаних з ними підприємств та організацій, які забезпечують діяльність та розвиток галузі (підприємств рибпромислового флоту, рибоперероблення, оптово-роздрібною рибної торгівлі, допоміжних підприємств портової інфраструктури та ін.) та відсутністю між ними тісного взаємозв'язку, який забезпечив би безперебійне виробництво рибної продукції; екологічних, оскільки успішне та ефективне функціонування рибної галузі можливе тільки завдяки задовільному (екологічно чистому) стану нерестовищ та води; нормативно-правових, пов'язаних з відсутністю закріплення державної підтримки розвитку рибного господарства України у нормативно-правових актах.

Слід погодитися з фахівцями у тому, що в сучасних умовах розв'язання проблем розвитку рибної галузі вимагає виваженої політики з боку держави, регулювання і підтримки виробництва рибної продукції [1, с. 22]. Причому таку підтримку слід здійснювати шляхом запровадження спеціального режиму господарювання для всіх суб'єктів рибної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за обраною темою свідчить про те, що загальні питання запровадження спеціального режиму господарювання та необхідності державної підтримки суб'єктів господарювання досліджувалися А. Бобковою, О. Вінник, Д. Задихайло, О. Зельдіною, Л. Таран, В. Мамутовим, В. Щербиною та ін. Безпосередньо проблемам запровадження пільг для суб'єктів господарювання рибної галузі та необхідності запровадження державної підтримки розвитку цієї галузі присвячено низку праць учених-економістів [1–5]. У той же час проблеми державної підтримки розвитку рибної галузі та питання запровадження спеціального режиму господарювання для суб'єктів рибної галузі України недостатньо досліджені в юридичній науці.

Формування цілей. Метою статті є аналіз чинного законодавства України щодо питання необхідності державної підтримки суб'єктів рибної галузі та обґрунтування необхідності запровадження спеціального режиму господарювання для зазначених суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз історичних та статистичних даних показує, що рибним підприємствам у часи СРСР надавалася велика державна підтримка. Так, за рахунок державних централізованих капітальних вкладень рибогосподарські підприємства будували чи купували основні засоби, в тому числі рибпромисловий флот. Флот на промислі централізовано забезпечувався пально-мастильними матеріалами, тарою, продуктами харчування тощо. Витрати, пов'язані з експлуатацією флоту і перебуванням у портах за кордо-

ном, фінансувалися із централізованих валютних запасів держави. Для покриття збитків і підтримки стабільних цін на рибну продукцію, яку могла б купувати переважна частина населення СРСР, що мала низькі заробітки, щорічно виділялися дотаційні кошти з державного бюджету [2, с.178]. На сьогодні такі механізми державної підтримки відсутні. Недостатньо фінансуються державою витрати на участь України у міжнародних організаціях з управління рибальством у певних районах Світового океану, відсутня державна підтримка реформування флоту рибного господарства; відсутнє субсидювання вартості пального.

Як свідчать статистичні дані, рибне господарство України після розпаду СРСР почало знижувати свої результати: з 1990 до 2011 р. загальний обсяг вилову риби та інших водних живих ресурсів знизився з 1066 тис. т до 210 тис. т, або на 80%, з них у відкритих районах Світового океану та морських економічних зонах інших держав — з 753 тис. т до 98 тис. т, або на 87,0 %; в Азово-Чорноморському басейні з 225,4 тис. т до 74,5 тис. т, або на 70,0 %; вилов водних живих ресурсів у внутрішніх водоймах країни зменшився з 87,6 тис. т до 37,0 тис. т, або на 58% [2, с.179]. Більше п'ятнадцяти років Українська держава не виділяла кошти на розвиток інфраструктури рибної галузі, майже не здійснюється капітальний ремонт гідротехнічних споруд, які знаходяться у державній власності, не відбуваються модернізація і будівництво нових рибовідтворювальних та рибопереробних заводів [6].

Актуальною проблемою сьогодення є те, що українська рибна продукція є неконкурентоспроможною порівняно з імпортованою. Це пояснюється тим, що рибна продукція, яка надходить з держав ЄС, Китаю та деяких інших країн, виловлена і вирощена з наданням державної підтримки (у тому числі державних субсидій), у зв'язку з чим вона пропонується на світових ринках за досить низькими цінами [6]. Новим явищем у світовому рибному господарстві стало більш масштабне субсидування частини витрат на паливо для риболовних суден [7].

Крім того, рибна галузь України має низку специфічних особливостей:

– близько 80 % сировини добувається в межах виключних економічних зон іноземних країн та відкритій частині Світового океану і лише 20 % риби — у виключній економічній зоні держави та внутрішніх водоймах України, включаючи товарне рибництво. Зазначені особливості спричиняють необхідність будівництва суден рибпромислового флоту різного призначення (промислових, переробних, транспортних та ін.), а також створення обслуговуючої їх інфраструктури (бази флоту, судноремонтні заводи, порти тощо);

– рибогосподарський комплекс тісно пов'язаний з іншими галузями і залишається потенційним постачальником сировини для виготовлення біоло-

гічно активних речовин, лікувальних препаратів, а також кормового рибного борошна для підприємств і організацій агропромислового комплексу;

– водночас рибне господарство є споживачем продукції та послуг значної кількості галузей народного господарства, зокрема суднобудування, машинобудування, транспорту та ін. [8];

– ефективне функціонування рибогосподарського комплексу можливе за умови його цілісності і завершеності, чіткого взаємозв'язку і співпраці всіх суб'єктів рибного господарства (юридичних осіб і фізичних осіб — підприємців, діяльність яких пов'язана з вивченням водних біоресурсів, їх охороною, відтворенням, спеціальним використанням, переробленням, реалізацією та ін.).

Отже, специфічні особливості галузі та сучасний стан рибного господарства вимагають здійснення невідкладної державної підтримки щодо створення сприятливих умов у сфері кредитування, податкової та митної політики, фінансування за рахунок коштів державного бюджету, виділених для організацій, що займаються вивченням, охороною та відтворенням рибних запасів, і науково-дослідних організацій, які виконують тематичні роботи, що мають загальнодержавне значення [8].

Аналіз нормативно-правових актів щодо розвитку рибної галузі свідчить про те, що законодавець неодноразово проголошував необхідність державної підтримки суб'єктів господарювання цієї галузі.

Згідно з розділом 3 Концепції розвитку рибного господарства України, схваленої постановою Верховної Ради України від 13 липня 2000 р., для забезпечення сталого функціонування та розвитку рибного господарства необхідно внести зміни до чинних законів України щодо віднесення рибної продукції до сільськогосподарської продукції, а підприємств рибної галузі — до сільськогосподарських товаровиробників. Причому в Законі України від 19 лютого 2004 р. № 1516-IV «Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року» [9], яка була затверджена на підставі зазначеної Концепції, це вже не передбачалося.

Разом з тим ст. 53 Закону України від 8 липня 2011 р. № 3677-VI «Про рибне господарство, промислове рибалство та охорону водних біоресурсів» [10] однією з основних засад пріоритетного розвитку рибного господарства називає визнання суб'єктів рибогосподарського комплексу, діяльність яких пов'язана з промисловим виловом водних біоресурсів на водних об'єктах загальнодержавного значення, розведенням, вирощуванням та переробленням власної продукції, товаровиробниками сільськогосподарської продукції.

Аналіз чинних нормативно-правових актів показує, що положення стосовно віднесення суб'єктів рибогосподарського комплексу до товаровиробників сільськогосподарської продукції частково було враховано та закріплено в чин-

ному законодавстві. Зокрема, відповідно до ст. 14.1.235 Податкового кодексу України [11] та ст. 1 Закону України від 9 лютого 2012 р. № 4391-VI «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [12] сільськогосподарський товаровиробник — це юридична особа незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та/або розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробленням на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власновиробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання.

Отже, аналіз чинного законодавства свідчить про те, що законодавець визнає необхідність запровадження державної підтримки для суб'єктів рибпромислової галузі, але реальні шляхи зроблено лише в одному напрямі щодо визнання сільськогосподарськими товаровиробниками рибогосподарських підприємств. Причому зроблено це вибірково, оскільки загальноствановленим є правило щодо державної підтримки та сплати фіксованого сільськогосподарського податку стосовно товаровиробників, які мають статус юридичної особи, тому норма, закріплена у ст. 53 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» має декларативний характер щодо прирівняння до сільськогосподарських товаровиробників усіх суб'єктів рибного господарства, до яких згідно зі ст. 1 зазначеного Закону належать і фізичні особи — підприємці. Податковий кодекс України та Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» до сільськогосподарських товаровиробників відносять тільки юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, які займаються розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробленням. У той же час суб'єкти рибної галузі представлені рибогосподарськими підприємствами, які здійснюють свою діяльність у морських водах і водах океанів та їх діяльність має важливе значення для економіки країни з урахуванням того, що близько 80 % сировини добувається в межах виключних економічних зон іноземних країн та відкритій частині Світового океану. Крім того, важливою є діяльність суб'єктів рибогосподарської діяльності, яка пов'язана з вивченням водних біоресурсів та інноваційними розробками у сфері вирощування та вилову, перероблення риби, пільги для яких не запроваджуються.

Законодавцем не враховано специфічні особливості рибної галузі, тісний взаємозв'язок суб'єктів рибогосподарської діяльності з іншими суб'єктами господарювання морегосподарського комплексу, не розроблено спеціальний комплексний механізм запровадження спеціального режиму господарювання

для цих суб'єктів, про необхідність запровадження якого свідчить низка факторів:

– спеціальний режим господарювання встановлює особливий порядок організації та здійснення господарської діяльності у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводиться державою з метою забезпечення розумного сполучення публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів господарювання [13, с. 5];

– запровадження спеціального режиму господарювання є формою співпраці держави/органів місцевого самоврядування з приватними підприємцями/підприємницькими організаціями [14, с. 60], а враховуючи те, що більшість суб'єктів рибної галузі належать до приватного сектору економіки, ця форма співпраці є важливою; крім того, спеціальний режим господарювання може запроваджуватися як до суб'єктів господарювання — юридичних осіб, так і до фізичних осіб — підприємців;

– створивши спеціальний режим господарювання в рибній галузі, держава реалізує свої економічні функції на відміну від адресного директивного планування, притаманного адміністративно-командній економіці [15, с. 143];

– організаційно-правовий інструментарій спеціального правового режиму господарювання включає не тільки різні форми державної підтримки, а й гарантії, пільги, обмеження та заборони, додаткові санкції за порушення спеціальних норм [16, с. 527; 17, с. 9]. За допомогою зазначеного інструментарію можливе запровадження різних економічно та технологічно обґрунтованих пільг для різних груп суб'єктів рибного господарства залежно від виду та напрямку їх діяльності (наприклад, для підприємств рибпромислового флоту необхідно передбачити субсидювання вартості пального, для науково-дослідних організацій — фінансування за рахунок державного бюджету пріоритетних інноваційних проектів у сфері рибної галузі);

саме конструкція спеціального режиму господарювання може врахувати тісний зв'язок суб'єктів рибного господарства з іншими суб'єктами господарювання морегосподарського комплексу, що призведе до позитивного економічного ефекту не тільки в рибній галузі, а й в інших складових морегосподарського комплексу (наприклад, запровадження пільг для підприємств рибпромислового флоту за умови закупки та ремонту рибпромислових суден в українських суднобудівних компаніях позитивно позначиться на діяльності всіх вказаних суб'єктів).

Висновки. Аналіз чинного законодавства України, економічних та статистичних даних свідчить про те, що рибне господарство не може ефективно розвиватися без державної підтримки внаслідок специфічних, притаманних галузі особливостей. Тому необхідним є здійснення невідкладної державної

підтримки щодо створення сприятливих умов у сферах кредитування, податкової та митної політики, фінансування за рахунок коштів державного бюджету інноваційних проектів. Тому доцільним є запровадження спеціального режиму господарювання для суб'єктів господарювання рибного господарства. Визначення його змісту є перспективою подальших розробок у сфері дослідження проблем господарсько-правового забезпечення розвитку рибпромислової галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борейко В. І. Аналіз стану рибного господарства України / В. І. Борейко, Н. П. Павлюк // Вісн. Нац. ун-ту водного господарства та природокористування. Серія Економіка. — 2011. — №2. — С. 17–22.
2. Дроник В. С. Теоретико-методичні аспекти державного регулювання розвитку рибного господарства України / В. С. Дроник // Держава та регіони. Серія: Право та державне управління. — 2012. — №2. — С. 178–182.
3. Качний О. С. Державне регулювання розвитку рибного господарства України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : спец. 25.00.02 / О. С. Качний ; Акад. муніцип. управління. — К., 2010. — 18 с.
4. Величко О. В. Стан та особливості функціонування рибогосподарського підкомплексу / О. В. Величко // Вісн. Хмельниць. нац. ун-ту. — 2011. — №2 (Т. 3) — С. 13–16.
5. Мазур Ю. П. Ефективність функціонування та перспективи розвитку підприємств рибного господарства : автореф. дис. ... кан. екон. наук: спец. 08.00.04 / Ю. П. Мазур ; ПФ «Кримський агротехнологічний університет». — НАУ. — 2007. — 22 с.
6. Щодо напрямів підвищення інвестиційної привабливості приморських регіонів України: Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1168/>
7. Бобылов Ю. А. О субсидировании в рыбном хозяйстве России в условиях присоединения к ВТО / Ю. А. Бобылов // Дальневосточный регион — Рыбное хозяйство. — 2008. — №3 (12).
8. Про Концепцію розвитку рибного господарства України : Постанова Верховної Ради України від 13.07.2000 № 1885-III // Відом. Верхов. Ради України. — 2000. — №41. — Ст. 344.
9. Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України до 2010 року : Закон України від 19.02.2004 № 1516-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2004. — №22. — Ст. 313.
10. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI // Відом. Верхов. Ради України. — 2012. — №17. — Ст.155.
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI // Відом. Верхов. Ради України. — 2011. — №13–14, №15–16, №17. — Ст. 112.

12. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI // Відом. Верхов. Ради України. — 2012. — № 41. — Ст. 491.
13. Зельдіна О. Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. : спец. 12.00.04 / О. Р. Зельдіна. — К., 2007. — С. 5.
14. Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. / за ред. В. С. Щербини. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 528 с.
15. Задохайло Д. В. Правовий господарський порядок в Україні: десятирічний досвід конституційно-правового забезпечення / Д. В. Задохайло // Вісн. Акад. прав. наук України. — 2007. — № 3 (46). — С. 143–153.
16. Задохайло Д. В. Инвестиционное право Украины: сборник нормативно-правовых актов с комментариями / Д. В. Задохайло. — Х. : Эспада, 2002. — С. 527.
17. Крупа Л. Содержание специального правового режима в свободных экономических зонах Украины (концептуальный подход) / Л. Крупа // Підприємництво, госп-во і право. — 2001. — № 9. — С. 7–9.

ВВЕДЕНИЕ СПЕЦИАЛЬНОГО РЕЖИМА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ ДЛЯ СУБЪЕКТОВ РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА

Буткевич О. В.

Проанализировано действующее законодательство по вопросу необходимости поддержки развития рыбной отрасли. Констатировано, что законодательно закрепленная государственная поддержка является избирательной, поскольку вводится для отдельных видов субъектов рыбного хозяйства и не учитывает специфические особенности рыбной отрасли. Обоснована необходимость введения специального режима хозяйствования для субъектов рыбного хозяйства.

Ключевые слова: *рыбное хозяйство, субъекты рыбного хозяйства, государственная поддержка, специальный режим хозяйствования.*

INTRODUCTION OF A SPECIAL MANAGEMENT REGIME FOR SUBJECTS OF FISHERIES

Butkevich O. V.

The analysis of the current legislation on the need to support the development of the fishing industry was carried out. It is concluded that the legally enshrined public support is selective, as introduced for certain types of entities Fisheries and

does not account for the specific features of the fishing industry. The necessity of introducing a special regime for the fisheries subjects is grounded.

Key words: *fisheries, subjects of fisheries, government support, a special mode of management.*

УДК 346.9:620.9(477)

МІСЦЕ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

М. М. Кузьміна, кандидат юридичних наук, асистент
Національний університет

«Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Присвячено визначенню поняття та місця ринку альтернативної енергетики в енергетичній системі України, а також стану та проблемам правового регулювання приєднання об'єктів альтернативної енергетики та реалізації енергії в енергетичній мережі.

Ключові слова: *альтернативні (відновлювальні) джерела енергії, оптовий ринок електричної енергії, генерація, постачання, передача електричної енергії.*

Постановка проблеми. Уряди багатьох країн світу вживають заходів щодо збільшення частки альтернативної енергетики в енергобалансі своїх країн, особливо після аварії на АЕС Фукусіма. Німеччина ухвалила рішення про заморожування або відмову від своїх програм щодо ядерної енергетики та додаткової підтримки розвитку ВДЕ. Сьогодні у Німеччині частка ВДЕ становить понад 20 % і в планах уряду — довести її частку до 80 % до 2050 р. Згідно з Директивою ЄС 2009/28/ЄС до 2020 р. частка відновлювальних джерел енергії у країнах — членах ЄС повинна становити 20 % від загального обсягу. Світовий попит на відновлювальні джерела енергії стрімко зростає і за прогнозами ООН до середини нинішнього століття їх частка у глобальному енергетичному балансі становитиме 35–40 %.

Станом на 1 січня 2013 р. в Україні встановлена потужність об'єктів енергетики, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел, складає 649 МВт, а це менше 1 % у загальному енергобалансі країни. За 2012 р. ними вироблено 784,2 млн кВт · год електроенергії [1]. Функціонують вітропарки,